

OHSAS-18001:2007 ILI AKT O PROCENI RIZIKA

Mr Zoran Punoševac¹⁾

Rezime: *Danas smo svedoci da primena raznih standarda uzima sve veći mah. Primena pojedinih standarda je "dobrovoljna", tj. nema nikakvih zakonskih obaveza, dok primena nekih drugih standarda proističe upravo zbog zakonskih obaveza (na primer OHSAS, HACCP itd). Tamo gde je u pitanju zakonska obaveza drugačije se razmišlja, drugačije se diskutuje, u krajnjem slučaju drugačije se i reaguje u pristupu problemu. Iz tog razloga primena standarda OHSAS-18001:2007 je izuzetno aktuelna, pogotovu što je izašla najnovija verzija ovog standarda marta meseca 2007. godine. Rad ima upravo za cilj da ukaže na praktičan značaj primene 18001:2007, odnosno koje su novine kada je u pitanju standard 18001 iz 2007. godine u odnosu na verziju iz 1999. godine.*
Gljučne reči: *OHSAS – 18001:2007, primena, zakon, obaveza, značaj*

1. UVOD

Usvajanjem Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu krajem 2005. godine, tačnije 25. novembra, poslodavcima, tj. top menadžmentu organizacija, institucija, preduzeća itd., je postala obaveza da obezbede uslove za bezbedan i zdrav rad zaposlenih.

Danas u Srbiji sigurno najviše se radi Procena rizika u organizacijama, a u manjem broju istih implementacija standarda OHSAS-18001:2007.

Postavlja se pitanje da li raditi ono što Zakon o bezbednosti i zdravlja na radu nalaže, a to je donošenje odluke o imenovanju lica za bezbednost i zdravlje na radu, donošenje odluke o pokretanju postupka za izradu Akta o proceni rizika, izrada Akta o proceni rizika. U daljem tekstu ukazaćemo upravo na načine kako i šta organizacije (firme) mogu po ovom pitanju da urade, kao i na činjenicu da li ima razlike i kolika je ta razlika kada su u pitanju Standardi OHSAS-18001:1999 i OHSAS-18001:2007.

2. POČELO JE

Saznanja sa terena ukazuju da se počelo sa stvaranjem neophodnih uslova za bezbedan i zdrav rad.

Koliko je to što je do sada urađeno kvalitetno i dobro pokazalo vreme, jer predstoje preispitivanja urađenog gde će se utvrditi šta je dobro, a šta valja menjati. Jedno je sigurno da je pre svega Uprava za bezbednost i zdravlje na radu u saradnji sa Unijom poslodavaca Srbije svojim edukativnim seminarima pokrenula poslodavce i zaposlene da više razmišljaju o bezbednom i zdravom radu.

Opšta konstatacija je da su poslodavci shvatili da u tom pravcu trebaju da rade, za razliku od zaposlenih koji nisu u dovoljnoj meri shvatili koja je njihova obaveza u primeni Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu, odnosno kako oni sami mogu da utiču na svoj bezbedan i zdrav rad.

S obzirom na veliki broj kontakata autora ovog rada sa poslodavcima Srbije, analize pokazuju koja su još uvek najčešća pitanja poslodavaca i ako su ovaj posao trebali da "završe" do 6. septembra 2007. godine. Reč "završe" znači samo da su poslodavci (top menadžment) bili u obavezi da urade Akt o proceni rizika, sa svim neophodnim elementima, a da se proces bezbednosti i zdravlja na radu nikada ne završava već je i tu izuzetno primenljiv PDCA ciklus -planiraj, uradi, proveri i deluj - posao bez kraja.

Najčešća trenutna pitanja poslodavaca su: "Do kada treba da se uradi procena? Šta je to što treba da se uradi, ko to može da uradi, koliko to zadovoljstvo košta, da li baš i ja to moram da uradim s' obzirom na delatnost kojom se bavim, ko može da bude lice za bezbednost, ko može da polaže taj ispit, gde se polaže, kako se polaže itd." Očigledno je da su poslodavci ova pitanja postavljali kroz razgovor sa sagovornikom i upravo potvrđuju koja su najčešća pitanja kod izrade dokumentacije u sistemu kvaliteta: ko, šta, kada, kako, gde, koliko.

Šta je to što treba da se uradi kada je u pitanju procena rizika? Neophodno je doneti odluku o pokretanju postupka procene rizika (član 17 Pravilnika).

Odluku donosi poslodavac.

Ovom odlukom se određuje postupak, nosioci i rokovi za procenu rizika.

1) Visoka škola strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment – Kruševac,
e-mail: punosevacz@ptt.yu

Drugi korak je da poslodavac odredi lice odgovorno za sprovođenje postupka procene rizika, što zavisi od vrste delatnosti, materijalnih i kadrovskih mogućnosti, veličine i organizacione strukture privrednog društva i zato može da ga odredi na različite načine:

1. **Određuje pravno lice** sa licencom u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, što je za sada najčešće slučaj.

Ovde se poslodavac opredeljuje za angažovanje pravnog lica ili preduzetnika (eksterne službe), potpisuje ugovor i nakon toga donosi odluku o pokretanju postupka o proceni rizika, gde poslodavac postavlja rokove, određuje jedno ili više lica iz redova zaposlenih koji su u timu procenjivača.

2. **Iz redova svojih zaposlenih** izabere jedno stručno lice koje mora da ima položen stručni ispit o praktičnoj osposobljenosti za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu. Ovo je najčešće primenljivo u malim privrednim društvima gde su rizici manji i koja su dobro organizovana.

3. **Da se iz redova zaposlenih izabere više stručnih lica.** Ovo je najčešće primenljivo u slučaju da poslodavac ima više delatnosti i organizacionih celina u okviru firme i mogućnost izbora kadrova jer sva ova lica moraju imati položen stručni ispit.

4. **Kombinovani način:** zajedničkim tim od predstavnika zaposlenih i predstavnika eksterne službe, gde se ugovorom definišu međusobne obaveze.

Doneta je odluka o pokretanju postupka procene rizika, doneta je odluka o licu za bezbednost, urađen je plan sprovođenja postupka procene rizika, gde su definisane aktivnosti, rokovi realizacije i odgovorni za realizaciju aktivnosti, postavlja se pitanje:

3. ŠTA DALJE?

Obavljanje daljeg procesa, odnosno praktična procena rizika zavisi najviše od toga da li je poslodavac izabrao pravo lice odgovorno za sprovođenje postupka procene rizika, bez obzira da li je licencirano pravno lice (ili preduzetnik) ili lice iz redova zaposlenih. Vreme će pokazati, ali već ima komentara da ima "promašenih izbora".

Ukratko da se podsetimo šta obuhvata procena rizika :

- 1) Opšte podatke o poslodavcu, što nije problem uraditi jer podrazumeva unošenje osnovnih podataka o poslodavcu, sedište, adresu, delatnosti i podatke o pravnom licu koje vrši procenu rizika.

- 2) Opis tehnološkog i radnog procesa, opis sredstava za rad i njihovo grupisanje, opis sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu.

Ovde je neophodno u kratkim crtama opisati tehnološki proces, opisati sredstva koja se koriste i opremu za ličnu zaštitu.

- 3) Snimanje organizacije – obuhvata uvid u akt poslodavca kojim se uređuje njegova organizacija, odnosno organizacija i sistematizacija radnih mesta, sa posebnim osvrtom na radna mesta gde rade mladi od 18 godina, invalidi i trudnice i poređenjem odstupanja propisane od utvrđene organizacije rada.

- 4) Prepoznavanje i utvrđivanje opasnosti i štetnosti na radnom mestu i u radnoj okolini.

Čini se da je ova tačka kao i naredna najvažnija kada je u pitanju procena rizika i ovde treba imati dovoljna znanja, umeća i iskustva. Prepoznavanje i utvrđivanje opasnosti i štetnosti vrši se na osnovu prikupljenih podataka. Podaci se prikupljaju na razne načine, iz dokumentacije poslodavca, posmatranjem i praćenjem procesa rada na radnom mestu, pribavljanjem informacija od zaposlenih kao i raznih nalaza i izveštaja.

- 5) Procenjivanje rizika u odnosu na opasnosti i štetnosti.

Na osnovu prikupljenih podataka vrši se analiza verovatnoće nastanka i težine moguće povrede, oštećenja zdravlja ili oboljenja zaposlenog, gde se u obzir uzima učestalost i trajanje izloženosti zaposlenih opasnostima i štetnostima, verovatnoća nastanka opasnosti, kao i mogućnosti izbegavanja, odnosno ograničenja. Ako se utvrdi da i pored potpuno ili delimično pripremljenih mera i dalje postoji opasnost i štetnost koje mogu da izazovu povredu ili ugroze zdravlje zaposlenog, smatra se da je to mesto sa povećanim rizikom, gde se unosi u akt o proceni rizika.

- 6) Utvrđivanje načina i mera za otklanjanje, smanjenje ili sprečavanje rizika.

Na osnovu procenjenih rizika na radnom mestu i okolini, poslodavac definiše mere za njihovo sprečavanje, otklanjanje ili smanjenje, a to su najčešće: održavanje sredstava za rad u ispravnom stanju, obezbeđivanje propisanih uslova, osposobljavanje zaposlenih, obezbeđenje sredstava i opreme za ličnu zaštitu, upućivanje zaposlenih na prethodne i periodične preglede.

- 7) Zaključak

U zaključku se daje spisak svih radnih mesta gde je izvršena procena, naziv radnih mesta sa povećanim rizikom, kao i izjava poslodavca, potpisana, da će primeniti sve mere za bezbedan rad u skladu sa aktom o proceni rizika.

8) Izmene i dopuna akta o proceni rizika.

Akt o proceni rizika podleže izmeni nakon svake povrede sa smrtnim posledicama, u slučaju promene nivoa rizika u procesu rada kada primenjene mere nisu smanjile rizik, kada je procena zasnovana na lošim podacima i kada možemo da dopunimo procenu rizika.

Ako je sve napred urađeno može se postaviti pitanje, a poslodavci (top menadžment) to najčešće i čine: "Ako imam akt o proceni rizika, zašto je potreban OHSAS 18001?"

4. OHSAS - 18001 POTREBA ILI POMODARSTVO

Nedvosmislen odgovor na ovo pitanje je: OHSAS - 18001 je potreba.

Zašto je to tako?

Zato što OHSAS - 18001:2007 predstavlja standard, a ne specifikaciju ili dokument kao prethodno izdanje, gde ima više razloga za primenom u oblasti sistema upravljanja bezbednošću i zdravlja na radu.

Definisan je u skladu sa pravilima datim u ISO/IEC Direktivama, gde je veći naglasak stavljen na važnost zdravlja.

Date su nove definicije značenja termina, a i postignuta je i veća kompatibilnost sa ISO 9001:2000 i ISO 14001:2004.

Uvedeni su novi zahtevi za razmatranje hijerarhije mera upravljanja kao deo planiranja bezbednosti i zdravlja na radu, kao i zahtev za učestvovanje i konsultacije.

OHSAS 18001 pored prva tri elementa, tj. 1. Predmeta i područja primene, 2. Referentne publikacije, 3. Termina i definicija ima još 6 elemenata, tj. od tačke 4.1 do 4.6 gde su uglavnom definisani zahtevi sistema upravljanja bezbednošću i zdravlja na radu, odnosno opšti zahtevi:

- Politika bezbednosti i zdravlja na radu
- Planiranje
- Primena i sprovođenje
- Proveravanje
- Preispitivanje od strane rukovodstva

Svi ovi elementi predstavljaju jedan dinamičan sistem, gde bezbednost i zdravlje na radu su stalno prisutni kao živi organizam, jer definisanjem politike i ciljeva kvaliteta imamo stalno prisutan napred pomenuti PDCA ciklus.

Pokušajmo da praktično odgovorimo na pitanje iz prethodnog poglavlja: Zašto je potreban OHSAS ukoliko imamo akt o proceni rizika. Pre svega zbog niza elemenata koji su sadržani u OHSAS-u koji od organizacije zahtevaju da pre svega

definiše svoju politiku i svoje ciljeve u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Definisanom politikom o bezbednosti i zdravlja na radu, dokumentuje se način na koji organizacija hoće da realizuje glavne aktivnosti gde obezbeđuje da rad ne predstavlja opasnost za zaposlene, posetioce i one koji su sticajem okolnosti prisutni u nekom momentu u organizaciji.

Standard zahteva od organizacije da definiše odgovarajuće procedure i uputstva koje imaju za cilj da smanje opasnost na razuman nivo.

Vrlo je bitno da se politike i ciljevi vremenski preispituju i oni su merljivi, što ima za posledicu da stalno unapređuju bezbedan i zdrav rad. U praksi se često postavlja pitanje, ako imamo definisanu politiku bezbednosti i zdravlja na radu, zašto moramo da uradimo i procenu rizika? Kvalitetnija politika može da se definiše i sprovede ukoliko se razmotre svi aspekti potencijalne opasnosti po zaposlene.

5. UMEMO ZAKLJUČKA

Akt ili OHSAS - praksa je pokazala da je neophodno uraditi obe stvari, akt kao zakonsku obavezu, a primenu OHSAS-a kao preventivu i stalno unapređenje bezbednosti i zdravlja na radu.

Bitno je da se počelo razmišljati i uvoditi novi načini savremenog radnog mesta od strane poslodavca. Imajući u vidu zakonsku obavezu, ovaj proces će da traje. Treba razrešiti dileme, kod top menadžmenta, da li je ovaj posao skup i da li je neophodan. Kako?

Samo kvalitetnim pristupom.

Da se ne podsećamo zašto mnogi direktori, odnosno poslodavci na žele da implementiraju standard ISO 9001, zato što nismo znali način kako da im objasnimo da je to njihova potreba.

Ista je situacija i sa OHSAS-om, treba naći pravi odgovor na pitanje šta se dobija procenom rizika, odnosno implementacijom OHSAS-a. Odgovor je vrlo lak: **MNOGO**.

LITERATURA

- [1] OHSAS 18001:2007 – Sistem upravljanja zaštitom zdravlja i bezbednošću na radu
- [2] Uloga poslodavaca u primeni Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu - Mr Zoran Punoševac
- [3] Zaštita plus – broj 22-2007. god. Pokretanje postupka procene rizika
- [4] Pravilnik o načinu i postupku procene rizika na radnom mestu i radnoj okolini